

Toespraak van loco-burgemeester J.P.W. Groot bij de Herdenking van Gevallen en
Slachtoffers in Nederlands-Indië
Amstelveen, 14 augustus 2009

Dames en heren,

Zoals elk jaar, staan we ook vandaag in Amstelveen stil bij de gruwelijke geschiedenis die tot ons komt uit tal van boeken, scripties, verslagen, internetsites en persoonlijke vertellingen: de jaren van de Tweede Wereldoorlog, en dan met name in Nederlandsch-Indië.

We staan stil bij de duizenden mensen die in en buiten de kampen, én in de koopvaardij, zijn omgekomen tot 15 augustus 1945 en in de tijd onmiddellijk daarna.

Persoonlijk vind ik dat één van de afgrijselijkste feiten uit die periode. Sterven in gevangenschap – hoe bitter moet dat zijn, hoe eenzaam moet dat voelen? En hoe onmenselijk? Krijgsgevangenschap is immers al een gedwongen afscheid van tal van waarden, maar vooral van het recht om in vrijheid, te leven. Overlijden in krijgsgevangenschap is in feite het opgeven van het recht om in vrijheid te sterven.

Daarbij stil te staan, mag wat mij betreft een doel op zich zijn.

We zijn hier samen vanwege een hele bijzondere paradox: een bevrijding die voor velen nooit de bevrijding is geworden die hij had moeten zijn. Of, laat ik het anders zeggen, een bevrijding die voor velen een nieuwe vorm van “gevangenschap” opleverde.

Vrijheid, wat betekende dat voor al die ex-geïnterneerden, die jarenlang gescheiden leefden van hun geliefden, mannen, vrouwen, kinderen?

Wat betekende vrijheid eigenlijk na al die traumatische kampjaren en die maar nauwelijks overleefde ellende –voor al die repatrianten die totaal berooid naar Nederland kwamen?

Die absoluut niet vrij waren in de keuze om te blijven of te vertrekken. Die éénmaal in Nederland zich in elk opzicht moesten aanpassen en vaak genoeg moesten nemen met een nieuwe identiteit en met omstandigheden die sterk verschilden met wat ze ooit gewend waren.

Het is in feite een soort mentale krijgsgevangenschap onder het mom van vrijheid.

Het zijn juist deze verhalen die mij bij de voorbereiding van deze toespraak zo troffen. Want het geeft alweer de zinloosheid aan van geweld, oorlog en contra-geweld. Geweld dat niks oplost, dat alleen maar leidt tot meer geweld. Lichamelijk en geestelijk, nog vele generaties lang.

Dat we hier en nu deze herdenkings-bijeenkomst houden, en hopelijk nog heel lang, is tegelijk de erkenning van het onrecht dat is aangedaan. Waarbij onrecht de zwakste uitdrukking is van het afgrijselijke leed dat plaatsvond in de kampen, aan de spoorweg en in de lange, lange jaren daarna.

Daarom wil ik ook dit aan de huidige jongere generaties meegeven: dat deze verschrikkelijke gebeurtenissen nooit meer mogen plaatsvinden, dat deze ellende zich nooit mag herhalen en dat daarom herdenken nooit uit onze levens mag verdwijnen.

Laten we lering halen uit de geschiedenis. Ik ben alle voormalige Nederlandsch-Indië gangers dankbaar, en ik hoop met mij vele andere jongere generaties, voor de mogelijkheid om al ruim 65 jaar in vrede en vrijheid te leven. Die vrijheid, die voor velen zo vanzelfsprekend lijkt, maar toen zo zwaar bevochten is.

Dames en heren, het is voor mij een grote eer om hier samen met u stil te staan bij al het leed dat is geleden, bij alle levens die zijn gelaten, bij alle herinneringen die voortbestaan, bij alle wonden die nog altijd niet zijn geheeld. Ik gedenk met het grootste respect.

Dank u.